

ВПОРЯД

переруку видання У.П.А. 1943.

470.051 3

4943

МУШТ

БІБЛІОТЕКА
7. СІВЧУК/35

SIMON

PETLURA

A. PARIS

А. ЗАГАЛЬНІ ЗАВВАГИ.

1. СУТЬ І МЕТА ВПОРЯДУ.

Впоряд - це збір точно описаних рухів, які виконують на команду, негайно, судільно, живо, справне й одностайно. Впоряд є основою всякого військового вишколу. Він виробляє у вояків струнку поставу, справність рухів, карність, почуття точності і передику, товариськість і самопевність. Він уможливлює справне керування більшими відділами та швидке творення і зміни ладів.

2. ПОДІЛ ВПОРЯДУ.

Розрізняємо:

а/ Впоряд в зімкненому ладі, коли проміжки і віддалі є нормальні.

б/ Впоряд у вільному ладі, коли проміжки і віддалі поодиноких вояків між собою є більші як один крок. Цей рід впоряду служить для переведження бойових вправ і руханки.

3. РОДИ ВИШКОЛУ.

а/ Вишкіл одинцем має на меті вивчити поодиноких вояків правильно виконувати основні постави та рухи. При цьому інструктор - поучник піклується більш тими, що недомагають.

б/ Вишкіл в гурті / в рої, чоті, сотні і т.д./ переводиться щено тоді, коли вояки вже добре опанували постави і рухи одинцем.

Він має на меті згармонізувати та звести в одне постави, творення ладів і рухів цілого відділу.

4. СПОСІБ ПЕРЕВОДЖЕННЯ.

Основов ділого впоряду є вимкіль одицем. Тому Його треба як найточніше й найосновніше переводити. Хиби та недумагання дуже важко пізніше усунути. В гуртових вправах це майже неможливе. Добра постава і вояська поведінка є мірило виховання та фізичного вим'ялу вояка. Тому треба Його при кожній нагоді поправляти. Впоряд треба переводити строго, тому Його можна добре переводити тільки короткий час. Не вільно вживати впоряду як кари. Після довгих піходів та польових вправ можна для шідбадьорення відділу й піднесення дисципліни виконати кілька впорядових вправ.

5. КОМАНДА.

Команда - це точно приписане правильником слово або речення, за яким слідує виконання сказанених рухів негайно, суцільно й точно. Команда складається /здебільшого/ з підготовчої команди - "заповідження" і виконавчої - "гасла" - останнього слова; обидві частини переділені короткою перервою.

"Заповідження" видається протяжно та спокійно; "гасло" - коротко та гестро. Треба пам'ятати, яке виголосення команди, таке й виконання. Не подавати команди голосніше, як цього пофрібно. Спокій та певність та ріпучість наказувального зумовляють добре виконання. Наказуючий приймає перед виданням команди основну поставу і стойть, залежно від ширини відділу так, щоб міг бачити цілий відділ та щоб кожний міг Його чути й бачити. Помилкові команди вертається командою "верни". Командир перебираючи вперше наказування в відділі, заповідає це "Рій/чота, сотня і т.д./, на мій наказ "струнко".

6. НАКАЗ.

Наказ - це воля провідника, передана підлеглим посередньо або безпосередньо. Наказ різиться від команди тим, що не має правильним приписаного вислову та не вимагає суцільного виконання. Він управляє всім зложеним дії та рухи, що їх не можна виконати на команду одночасно і рівночасно. Наказ може бути записаний або усний. Коли дається усний наказ одному воїкові, то він мусить його без окремого нагадування повторити голосно та зрозуміло. В часі приймання наказу та повторювання воїк стоять в основній поставі /виняток - боїзові умовини й польові вправи/.

Б. ВИШКІЛ. ОДИНЦЕМ.

а / Без Кріса.

I. ОСНОВНІ ПОСТАНОВИ.

7. "Струн-ко": воїк приймає основну поставу /рис. 1 і 2/ - зачубки разом, носики взуття розширені на віддалі одної стопи, тягар тіла спочиває рівномірно на обох цілих стопах /пальцях і п'ятах обох ніг/. Коліна легко стиснені і випрямлені. Горішня частина тіла випрямлена. Живіт легко втягнений. Груди подані на перед, барки на однаковій висоті, вільно опущені. Руки випростовані вділ, лікти умірковано подані вперед так, щоб відставали дещо на боки та давали воїкові свободу рухів і поворотності; долоні та випростовані пальці дотикають стегнів. Середній палець довж шва штанів, пальці по внутрішній стороні долоні, випрямлений здовж вказівного пальця, голова просто, очі спрямовані прямо перед себе, борода легко втягнена. Неприродне напиня-

РИС.1.

РИС.2.

РИС.3.

ття м'язів спричинює зло та вимушенну поставу. Не тримати вони в задовго в тій поставі. Якщо вояки були в розсипці, іли, курили чи лежали, то перед виданням комаади /"струако"/чи іншої команди, треба проголосити зазив: "п о з і р". Тоді вояки кінчати або переривають свої чинності і приготовляються до уставки в основній поставі "струнко". В деяких випадках, коли мається до діла зі справним відділом і потрібно, що б скоро і справно перевести збірку, до уставлення вояків на "струнко" вистарчить саме "заповідження" якісів команди, а на "гасло" вояки виконують дану комааду.

"С п о -ч и т а" /рис.3/ в'яж висуває ліву ногу в напрямі пальців лівої ноги на віддалі півстоти. Рівночасно повертає голову в право для поправлення рівності. Вояк, не змінивши місця, може рухатися, поправити одяг, але без дозволу не сміє говорити. При виконанні тої команди мається чуті тільки один удар висуненої ноги. Якщо вояк лишається довгий час в поставі "спочинок", може змінити положення ніг в той спосіб, що приставляє ліву ногу до правої, а отім висуває праву ногу.

ІІ. ХОДИ І БІГИ.

Хід рівним кроком: "Н а п р я м ...р і в н и й к р о к, ч о т а /с от н я і т. п./х о д о м р у п !"/рис.4, 5, і 6/. Вояк завжди виступає лівою ногою. Легко ії згинавши, підносить дещо коліно, відриваючи пальці від землі, викидає вперед голінку, переносить тягар тіла до переду і випростовану, дещо звернену пальцями на зовні ногу, ставить цілою стопою на землю у віддалі к^oло 75 см. /рис. 4, 5 і 6 з завважою/. Не треба за високо підносити коліна, а сто-

РИС. 4.

РИС. 5.

РИС. 6.

пу теж підносити лиж так високо, як цього вимагає відповідно довгий крок. Не ставити ноги дуже сильно на землю. Відтак цей сам рух повторюється правою ногою. При виступі лівою ногою, для рівноваги висувається легко вперед і середину тіла права рука, а згинанчи її в лікті доводимо долоню до горішнього берега пояса. При виступі правою ногою права рука йде взаді випростована виходить дещо поза лінію плечей.

Звичайна скорість ходу 114 кроків на хвилину. Постава струнка, голова піднесена без корчового напиняття м'язів. Цим кроком йдемо на "спочинь" і на "струнко". При віддані почесті, на вправах впоряду і перед задержуванням відділу треба подавати команду "струнко", а крок "прибити". Перед задержуванням відділу команду "струнко" заступає заповідження назви відділу.

На команду "с п с-ч и н ь" в ході вояк перестає "прибивати" крок і має таку свободу рухів, як під т.8.

На "с в о б і д н о" вояк може курити, говорити, співати, істи, поправити одяг. Інші полегші, прим. розіпнути ковнір, скинути шапку, переложити кріс і т.п. вимагають окремого дозволу. Не можна без окремого дозволу виходити з ряду, вояк мусить тримати крок і разом зо всіма співати ту саму пісню. По виданні команди "свобідно" вояки відповідають кличем "свобідно-о-о", що має бути виразом радості зі свободи говорення, співання і рухів. У польовому вишколі крманду до ходу можна дати у свободній поставі, не привертаючи вояків до основної постави.

Хід довільним кроком. "Напрям вперед, вліво, вправо / довільний крок рій / чота, сотня, курінь, відділ.../ ходом руш!" - дається в терені на поганіх

"Сем при довгих походах віза основна. дії звичайної артилерії визначається залежно від терену. Довільним кроком йдеться в пості "спочинь" і "свобідно".

13. На слабих мостах і кладках среба заповісти: "р і з н и й к р о" Продвінди завжди мусить подати напрям, в якому має відбуватися пох "Напрям гперед" /вліва, право/ або називає предмет, в напрямі яко треба йти.
14. щоб вернути до рівного кроку, треба дати команду "х ~ од - о м" через кілька кроків подати темп і ногу, котру треба ставляти! "д права", або "раз /загди на ліву/, два, три, чотири". "На м і ці ходом ру ш" якщо йде звичайним темпом на місці, не пносячи однаке за високо коліч. "П о в н и й к р о к": якщо йде повним, зн. припиненої довжини ком.
15. "Напрям вправо /вліво/ - ходом ру ш"! як йде три/4/ кроки прямо та робить зворот в наказаному напрямі. "Напрям два рази вправо /вліво/ х дом уу ш!" - Всяк робить три кроки прямо /вліво, то чотири ки прямо/, піконує зворот вправо /вліво/, ставить два кроки і знов робить зворот вправо /вліво/ та йде прямо перед себе, тобто в про ному напрямі, як перед тим стояв.
16. Напрям вправо /вліво/ , ~~два рази вправо /вліво/~~ - даемо не привертаючи вояка до основної пості

взад на

• "Діділ /ріг/, чота, сотня, курін / - стій".
Гасло "стій" мусить впасти на момент ставлення ноги на землю. Тож як робить ще один крок і притягає закрочну ногу до основної постави.

"Зміни крок" поганеться токі, коли треба примінити крок до переднього відділу, чи темпу оркестри. Вояк доставляє закрочну ногу до закаблука викрочої ноги і викрочою виконує крок вперед. При зміні кроку не можна підскакувати.

"Бігом - руш" вживається для прискорення руху зімнення оди-
ниць на короткі віддалі. На заповідження згидається руки з легко сту-
леними кулаками, а в часі бігу для задержання рівноваги рухається ру-
ки рівнобіжно до тіла, підносячи кулаки до висоти барків, робиться лег-
кі луки. Скорість 160 кроків на хвилину. Поодинокі вояки біжать якнай-
скорше. Для переходу в звичайний крок спершу наказується "довільний
крок" а відтак "х - ол - ом".

III. ЗВОРОТИ.

а/ головою в місці і в ході.

"На право /ліво/ - глянь" виконується з основної постави для віддання пошани. Вояк звертає голову в показаному напрямі так, щоб міг дивитися в цьому напрямі в той спосіб, щоб праве /ліве/ око знахо-
дилося по середині лінії тла над грудним містком, зір спрямований на відбираючого звіт. Постава кадовба залишається незмінена. Борода легко притягнена до ший. При перегляді або звіті треба дивитися зверхникові прямо в вічі. Коли відбираючий почесь, обходить чоло відділу, тоді вояк відпроває його зором і звертає рівночасно голову і зір на ним,

поки дійде звернення до третього з протичної сторони, після чого веде
зас до основної постави.

21. "П р я м о - г л я н ь" дається тоді, коли перед тим була команда
направо /наліво/ глянь, або до правого /лівого/ рівняй. Вояк швидко
вертає голову до основної постави.

6/ звороти цілым тілом на місці й ході.

22. "Л і в о - /право/ руч". Вояк легко підносить правої ноги і пальці лівої /правої/ ноги, пальцями правої ноги відбивається вліво /право/ і, зробивши зворот вліво /вправо/ на 90 ст./чверть обороту/, доставляє правоу /ліву/ ногу до лівої /правої/. При назначенні зворотів розділити звороти на два рухи.

23. "П р а в о - /л і в о/ с к і с". Вояк робить 1/8 обороту /45 ст. в наказаному напрямі, як при чверть звороту.

24. "О б е р - н и с ь". Оборот на 180 ст. виконується лише в ліве. Вояк підносить легко п'яту правої, а пальці лівої ноги, відбивається пальцями правої ноги вліво, робить зворот на 180 ст. /півоборот/. В час станиної фази звороту підирається пальцями правої ноги, не рушаючи її з місця, відтак пристає правоу ногу до основної постави.

25. В ході. "Л і в о - р у ч". Гасло, а по можності й заповідження подається на ліву ногу. Вояк робить ще один короткий крок /тобто 1/4/ правої ногою і, повертаючи ціле тіло вліво, виступає лівою ногою в наказаному напрямі.

"Право - руч". Гасло падає на праву ногу, вояк робить ще один короткий крок лівою ногою і звертається вправо, виступає правою ногою в наказаному напрямі.

"Право /ліво/ скіс". Виконується так, як чверть обороту. Вояки йдуть в наказаному напрямі, залежуючи криття і рівнання в по-передньому напрямі. Цього звороту вживається головно при переході з краю дороги на середину, при виминанні інших віддалів чи перешкод.

"Пря - муй". Вояки зі скісного напряму вертають зворотом на 45 ст. до попереднього напрямку.

"Обер - нись". Гасло, а по можності й заповіщення подається на ліву ногу, вояк робить ще один крок /1/4/ правою ногою та повернувшись вліво на 180 ст., виступає лівою ногою з притиском в противнім напрямі. Усі звороти в ході виконуються на "стринко".

ІУ. КЛЯКАННЯ, ПАУАННЯ, ВСТАВАННЯ.

"Кля - кни". Вояк робить один крок вперед лівою ногою і клякає на праве коліно.

Тіло випрямлене, зір спрямований перед себе, ліва рука випрямлена та лежить долонею на лівому коліні так, щоб кінець середнього пальця рівнявся з кінцем коліна. Права рука звисає свободно вниз.

"Встанинъ". Вояк, спираючися лівою рукою об ліве коліно, вставає вперед, приставляє праву ногу до лівої, приймає основну поставу й спочиває.

32. "Д о л і в ". Вояк робить лівим ногом один крок вперед, клякає на право коліно, подає тіло вперед, і опирається на лівому коліні, правій рукі та лівому лікті, падає пласко вперед на землю. Усі рухи скоро зваються разом. Голова піднесена, зір спрямований вперед, ноги розхилені закаблучками до середини. При паданні не підкидати піг вгору. "Долів" без кріса можна теж виконувати з лави. Стрільці схиляються, опираються на долонях обидвох рук на землі та викидають ноги взад, прилягаючи зім'єм до землі. При вставанні приходять підскоком до присіду, опираючись на руках, встають і спочивають.

33. "В с т а н ь ". Вояк опирається правою рукою на землі коло грудей і притягає праву ногу якнайближче до тіла, не відриваючи при цьому горішньої частини тіла від землі. Відтак відбивається правою рукою від землі і підноситься скоро вгору, ставлячи неперед ліву ногу, а дотягуючи праву. Після повороту до останньої постави вояк спочиває.

б / 3 к р і с о м

V. ОСНОВНІ ПОСТАВИ.

34. "С т р у н к о "з крісом до стопи /рис. 7/: Основна постава, як без кріса, права рука охоплює кріс пальчиком позаду від сторони замку, тобто дерев'яної накладки /залежно від росту вояка/, а інші пальці від першімкнені, та легко зігнуті творять на крісі дамок. Обидва лікти на однаковій висоті, однаково відстали від тіла. Кріс стоїть приямовісно щільно при правій нозі. Кінчик прикладу на рівній висоті з носом взуття, спустовий каблук звернений вперед.

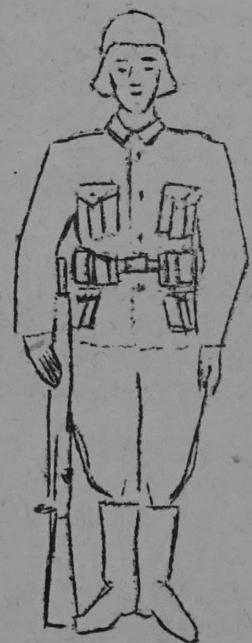

РИС. 7.

РИС. 8.

РИС. 9.

РИС. 10.

35. "С по чинъ". Вонк викликує, як під т.8. Порожнення кріса, як під. т. 34.

VI. ХВАТИ КРІСОМ.

36. При хватах рухаються тільки руки, решта тіла залишається у випрямленій та непокитній постамі. Поодинокі рухи хватів виконуються коротко, та енергійно. Вони наступають по собі без зайвого поспіху. Не можна хватати кріс рівночасно обома руками та стукати прикладом. а/ хвати зі скороченим крісом ім' ремнем. Вони виконуються тільки звичайними крісами: короткими і довгими, та тільки в стрілецьких сотнях шкоти.

37. "На плече.. кріс". Виконує вонк 4-ма рукаами /рис. 8 і 9/.

1. Рух: Права рука переносить кріс прямолінійно перед середину тіла спустовим каблуком зліво, долішній перстень дещо нижче коміра. Ліва рука хватати кріс зараз під правою, лікті обок рук прилягають до тіла.

2. Рух: /рис. 10=/. Права рука обхоплює замкову комору дещо вище замкової ручки, пальці випростований ьядовж ложа.

3. Рух: /рис. 11/. Права рука переносить кріс на ліве плече, скручуючи його замком дещо зліво, та всуває його коротким рухом здолу на ліве плече /барк/. Усі частини правої руки на одному рівні. Ліва рука обхоплює приклад в той спосіб, що ніс стопи прикладу лежить між пальцем та вказівним пальцем. Ліве передрам'я легко дотикає набійниці. Кріс лежить рівнобічно до ряду гудзиків, замкова ручка приближно на ширину долоні - нижче коміра.

П р а в о м и - к р і с "виконується трьома рухами:

1. Рух: /рис. 13/. Ліва рука стягає приклад на цілу довжину витягненої лівої руки, повертаючи спустовим каблуком вліво. Рівночасно права рука обхоплює кріс на висоті плечей, лікоть і передрам'я правої руки творить позему лінію.

2. Рух: /рис. 14/. Права рука після малої зупинки переносить кріс прямовісно перед тілом коло стопи вниз, повертаючи його каблуком дено назовні. Ліва рука вертається до основної постави. При перенесенні кріса вниз вояк пускає часто кріс перековзнутися в руці нижче, щоб дістати крісом землі.

3. Рух: /рис. 74/. Правою рукою повертає кріс до стегна і ставить його на долівку коло носика правої стопи.

39. "Почесть - дай" виконує вояк двома рухами тільки з постави "на плече кріс", згайдно "на ремінь кріс":

1. Рух: Вояк, натискаючи на приклад лівою рукою та скручуючи кріс спустовим каблуком вліво, стягає його дено вниз до прямовісного положення. Рівночасно правою рукою обхоплює шийку прикладу па пальцем під замочком /рис. 15/.

2. Рух: Правою рукою опускає кріс, скручуючи його спустовим каблуком до переду так, що головня замкової комори спочиває на правому розі лівої набійниці. Рівночасно лівою рукою хватає кріс зід сторони спустового каблука так, щоб кінець пальха, випростованого вздовж ложа, був на висоті горішнього кінця ірничого пристроя. Чотири пальці правої руки, випростовані на шийці прикладу, твоють дашок сейчас під спустовим каблуком, пальх під замочком. Вояк тримає кріс горизонтально перед лівою половиною тіла так, щоб міг це

РИС. 11

РИС. 12.

РИС. 13.

РИГ.14

дивитися лівим оком перед себе з правої сторони кріса./ рис. 16 і 17 // рис. 16 і 17 /.

До повного віddання почести треба це дати команду, як під т.20.

"На плече - кріс" з постави "почесть дай" виконується трьома рухами:

1. Рух: Ліва рука скручує кріс спустовим каблуком вліво, права рука обхоплює замкову комору дено вище замкової ручки. Пальці випростованій здовж ложа. Далі і два рухи виконується, як третій і четвертий рух при "на плече кріс" з осн.постави.

"До - присяги" складається з трьох рухів:

1. Вояк ставить кріс правою рукою при внутрішній стороні правої стопи спустовим каблуком вперед, покиляє його вліво та спирає на лівому передрамені в околиці суглоба /вище долоні/.

2. Здіймає і переносить шапку до лівої руки.

3. Підносить руку до присяги так: передрам'я горизонтально, кулак на висоті очей долонею до переду, два пальці ~~і~~ вказівний і середній випростовані, репта замкнена в кулак. Поза тим постава як на струнко.

"По - присязі" виконує вояк теж на 3 рухи:

1. Опускає правоу руку.

2. Закладає на голову шапку.

3. Перебирає кріс в праву руку, ставить його, як під т.34, стає в основній поставі, опісля спочиває.

б/ Хвати з продовженним ременем.

Їх виконуємо тільки зо звичайними крісами, короткими і довгими.

"На ремінь - кріс" виконується на три рухи:

РИС. 15.

РИС. 16.

РИС. 17.

17 Рух /рис. 18/: Права рука переносить кріс прямовісно перед середину тіла спустовим каблуком вліво, горішнім перстнем дещо нижче коміра. Ліва хватас сейчас під правою.

2. Рух /рис. 19/: Права рука обхоплює ремінь долонею зо споду так далеко, щоб палюх був уложеній по внутрішній стороні ременя, здовж нього спрямований в сторону кріса, та відтягає його енергійно до грудей.

3. Рух /рис. 20/: Ліва рука закладає кріс на праве плече. Ліва переходить швидко до основної постави. Кріс висить прямовісно. Правий кулак на висоті грудної бородавки, палюх здовж ременя до гори. Праве рам'я притискає кріс до тіла.

Перед виданням цієї команди, коли ремінь ще не продовжено, треба наказати "продовжити ремінь".

"До стопи - кріс" - виконуємо 4-ома рухами:

1. Рух: Права рука перекидає кріс одним махом перед середину тіла, ліва хватас його нижче долішнього перстеня так, щоб горішній перстень був на висоті коміра.

2. Рух: Права рука випускає ремінь, та хватас кріс понад лівом рукю.

3. Рух: як другий рух "до стопи" без ременя.

4. Рух: як без ременя.

"Почеєть - дай" з крісом на рамені, виконується двома рухами:

1. Рух /рис. 19/: Правою рукою перекидає вояк кріс одним махом перед середину тіла, лівою хватас кріс на висоті націльного пристрою так, щоб долішній перстень був нижче коміра.

РИС.18.

РИС.19.

РИС.20.

2. Рух /рис. 16 і 17/: Правою рукою обгопливши шийку приклада, пальців під замочек. Обома руками обертає кріс вправо та переносить перед ліву половину тіла так, як кріс без ременя.

"На ремінь - кріс" виконується двома рухами:

1. Рух: Лівою рукою скручує вояк кріс спустовим каблуком вліво та переносить перед середину тіла. Права рука обхоплює ремінь, як при "на ремінь кріс".

2. Рух: Правою рукою захидає кріс на плече, як при "на ремінь кріс".

в/ Перевіщення кріса.

Відбувається на жаказ і на "спочинь" / не виконувати впорядкованим способом /.

"Через плечі - кріс" - завішується кріс так щоб приклад вказував вправо вниз, а на коні, колесі чи материкові ліво вниз.

"На шию - кріс" - завішується кріс спереду так, щоб приклад вказував вліво вниз, а спустовий каблук вліво.

"Зняти - кріс" - знімається кріс до основної постави.

VII. ХОДИ Й ВІГИ.

Під час ходу в поставі "струнко" чи "на плече кріс" лівий лікоть увесь час залишається притиснений до тіла. Праве рам'я повертався невимушено в плечорному суглобі та лікті /як при ході без кріса/.

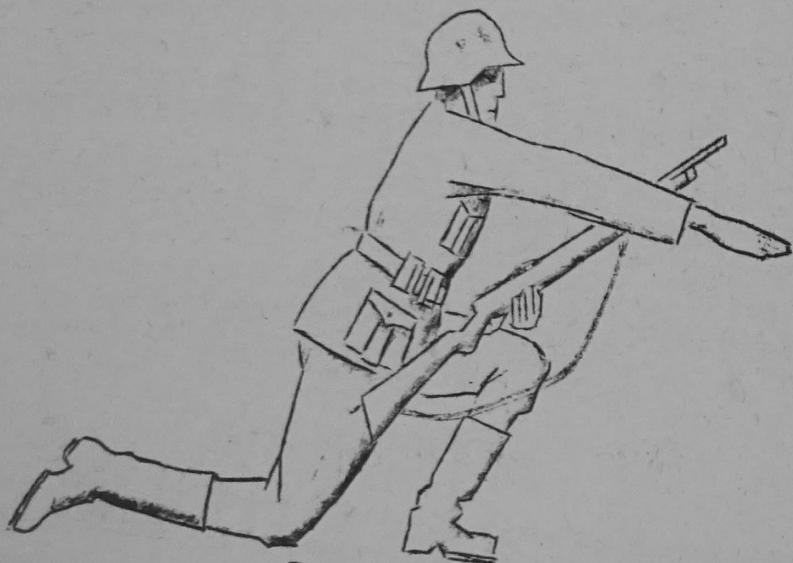

РИС. 21.

Під час ходу на "спочинь" для полегшення можна наказом довільної переложити кріс на праве плече /барк/.

Під час ходу на струнко в поставі "на ремінь кріс", ліве рам'я має бути опущене вниз і непорушне.

Під час ходу на "спочинь" та "свобідно", як і при довільному кроці в поставі "на ремінь кріс", ліве рам'я рухається вільно.

Під час ходу на "струнко" з крісом через плече обидві руки лишаються непорушно. Коли цілій відділ іде з крісом "на плече", а тільки деято має кріс через плечі або взагалі йде без крісів, тоді вони теж рухають правою рукою.

Під час ходу з крісом на шиї, або з крісом через плечі довільним кроком, чи ходом на "спочинь" чи "свобідно" рухати обома руками.

Під час бігу занімається кріс з плеча або підноситься з землі, береться правою рукою в осередку ваги, цівкою скісно вгору, вперед.

УІІІ. ЗВОРОТИ.

Звороти з крісом "до стопи" і "на плече" виконуємо, як звичайно. Треба звернути увагу на збереження первісного положення кріса. В тій цілі під час звороту права рука сильно обхоплює кріс і притискає його до тіла, піднімаючи де-

РИС.22.

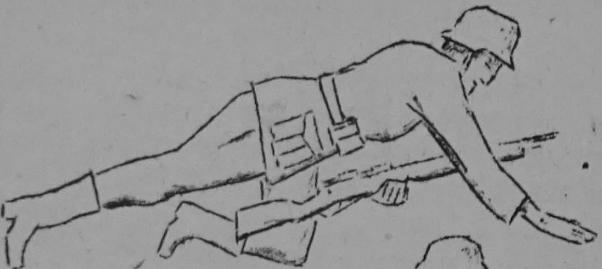

РИС.23.

РИС.24.

що від землі, щоб не оббити прикладу. В поставі з крісом "на - плече" також треба куткіце обхопити і натискати приклад.

IX. КЛЯКАННЯ, ПАДАННЯ, ВСТАВАННЯ.

"Клякни" з крісом виконуєм тільки з постави "до стопи". Рухи ті - ла ті самі, що без кріса. Кріс стається коло стопи лівої ноги прямовісно вгору. Стопа прикладу на висоті стопи, ніс прикладу на віддалі стопи від носа лівого взуття.

"В с т а н ь" виконується так як і без кріса. Кріс приставляється до носа правого взуття.

"Д о л і л" /рис. 21,22,23/. Волк виступає лівою ногою один крок вперед та кликає на право коліно. Різночасно хватас кріс лівою рукою в осередку ваги, підіймає дуло дечо вгору, подав тіло вперед і опирається на лівому коліні, правій руці є лівому лікті, падає пласко вперед на землю. Кріс бере в праву руку та кладе його на лівому передрамені між горішким, а доліннім перстенем. Правою рукою держить кріс коло домішнього перстня. Усі руки швидко зливаються разом. Дуло і замок ніякому разі не сміть дотикати до землі.

Голова піднесена, зір спрямований вперед. Вояк лежить в свободній поставі.

"В с т а н ь" /рис. 24/. Волк перекидас кріс осередком ваги в ліву руку, підіймає дуло дечо вгору, підпирається правою рукою та рівно-часно притягає праву ногу як найближче до тіла, не відриваючи при

тому гарішньої частини тіла від землі. Відтак правою рукою відбивається від землі й подається швидко лівору. При тому ставить ліву вперед, а праву дотягає. Різночасно права рука хватає кріс та сповість його коло пальців правої руки. Після цього воля спрямована. Кання і падання в русі виконується в той самий спосіб. До вставання дається наказ "напрям тобі сам" /войк тоді встас/ - "відділ ходом /войк румас/.

X. ВІДДАВАННЯ ПОЧЕСТИ.

а/ Загальні постановки.

61. Поодинокий войк у військовому однострої віддає почесть перед:

а/ Найсвятішими тайнами.

б/ В часі національного Гимну.

в/ Усіма зверхниками і старшинами що є у військовому однострої /навіть запасними і ветеранами/. В цивільному одязі тільки перед ми старшинами, що їх особисто знає.

г/ Історичними хоругвами і прапорами.

д/ Військовими прапорами.

е/ Могилами неідомого Воїна і могилами, перед якими стоїть чесна військова партія.

62. Віддання почести зверхникові є гисловем димципліни і помани. Відповідання на поздоровлення - ознака гідного трактування підчиненої. Вони підносять почуття спільноти та моральний стан війська.

63. Віддавати честь швидко й енергійно, починається за 6 кроків перед зверхником, а кінчиться через 3 кроки за ним. На публичних місцях

віддається честь зверхникові, коли він наблизиться на відповідну віддалю.

Віддаючи честь треба викинути з уст папіроску, відтягнути руки з кишень. Не можна також віддавати честь рукою, в якій щонебудь тримається.

На коні віддається почесть їздом кроком, якщо в цьому не перешкає службове завдання. Коли підчинений хоче зверхника на коні перевозити, мусить просити дозволу.

Почести не віддають:

- 1./ шофери та військові учителі їзди в часі науки;
- 2./ наколесники, візни на коні, коли це грозило б небезпекою з огляду на вуличний рух,
- 3./ стрільці, що викривають службу в емкненому відділі /віддає честь тільки іх проводир/. Коли до одного з них звертається зверхник, тоді він стоїть або сидить випростувавши. На стрільниці чи під час польових вправ приладдями або в поході стрілець продовжує спокійно своє діло не віддаючи чести.
- 4./ на уїжджальнях чи дорогах до вправ на окреме розпорядження Кира залоги або вищої одиниці;
- 5./ кінні післандці;
- 6./ хорі, що не можуть здоровити з огляду на стан здороя, або каліки.
- 6/ Віддання почести без кріса, без накриття голови в ході.

67. В переході приймає вояк поставу "струнко" і віддає честь протягом часу звичайного поздоровлення. Голова й зір зверненій новимушено на зверхника. Пальці рук випростувані як на "струнко", невимушено здовж тіла.
68. Без накриття голови стоячи. Приймає вояк основну поставу передом до зверхника. Віддає честь як в ході. Вояк тільки випростовується і звертає лице в сторону зверхника так в ході, як і на місці.
69. З накриттям голови в ході.
- Вояк випростовується, підносять праву руку до накриття голови дедо над правий кут правого ока, звертає лице і зір на зверхника. Крок звичайний. Праву руку підносять до шапки, підносячи її передом, вправо скіс, спершу випростовану, а опісля згинуючи її різночасно в лікті. Правий лікоть поданий свободно вправо скіс більш менш на висоті плечей, долонею до лиця вниз, пальці правої долоні разом і випростувані. Ліва рука й решта тіла в основній поставі. Вказівний та скрідній палець правої руки доторкають долішнього берега шапки. Ліва рука невимушено випростувана вниз здовж тіла /рис. 25 і 26/. По віданні почести вояк повертає голову просто і переносить праву руку швидко вниз.
70. З накриттям голови стоячи.
- Вояк приймає основну поставу передом до зверхника та підносять праву руку до накриття голови, як вище. Поху щаблі обхоплює середнім, вказівним та пальцем лівої руки никаке перстеня так, щоб вказівний палець і пальці доторкалися. Решта пальців лежить свободно позаду похви. Ліва рука легко зігнена, непорушна, похва плоско прилягає до ноги. Щабля так далеко позаду, щоб, як дивитися збоку

РИС 25.

РИС 26.

РИС 27.

РИС 28

каблук не виставав поза бедра.

71. Сидячи.

Підстаршини й рядовики - іздпі, візники й наколесники вдають почесть сидячи непорушно / на "струнко" /. При тім горім частина тіла добре випростувана, зір спрямований на зверхник. Сидячи віддається почесть також тоді, коли не можна цього виконати стоячи / низька кімната, віз у русі /. До поздоровлення за правилом все встається.

в/ Віддалання почести з крісом.

72. В ході почесть віддається переходом мимо зверхника в випростуваній поставі, зір свободно звернений на зверхника. Стоючи на місці - в поставі "струнко" передом до зверхника.

73. В ході з крісом до стопи: нести кріс прямовісно, рамена непорушні, зір на зверхника. Кріс на рамені несеться теж прямовісно. При крісі "через плечі" оба рамена непорушні. Кріс "на плечі" притягається /рис 27, 28 /. Зір як вище /як під 69/.

74. Стоячи з крісом на рамені чи через плечі стрілець приймає ~~богу~~ поставу. Стоячи у всіх інших випадках він бере кріс "до стоп"

В. ЗІМКНЕНІ ЛАДИ.

I. РІЙ.

75. Рій - це найменша боєва одиниця.

Він складається з :

- 3-ох скорострільчиків / 1 скоростріл, 2-ох муніційних/
- 6-ох стрільців
- а/з імкнені лади рою.

76. Зімкнені лади рою - це:

ла в а - вояки стоять побіч себе, зберігаючи чуття та рівнання вправо,

р я д - вояки стоять один за одним у віддалі коло 75 см, криття на чолового.

по х і д н а колон а - вояки стоять в трьох рядах побіч себе. трійки між собою рівняють вправо /вліво/, ряди криють вперед, чуття до "напрямного" /рис. 31/,

д в о л а в а - вояки стоять в двох лавах, що віддалені від себе коло 75 см. рівняння до крилового, криття вперед на першу лаву. /рис. 32/.

д в о р я д - вояки стоять в двох рядах побіч себе. двійки між собою рівняють вправо /вліво/, ряди криють вперед, чуття до "напрямного" /рис. 33/.

77. Останніх двох форм застосовується для внутрішньої служби
б/з бірки.

78. Вищезгадані лади ставляються на місці на команду:

"В л а в !", або "В д в о л а в !", або "В т р и л а в !", або "В р я д !", або "В д в о р я д !", або "В по х і д н и й колон !!" - "З с і р к а !".

нога

Повітці команди попереджують "Струнко!".

Виконати як вище, лише по виконанні усі саночинно спочивають.

79. На "збірка" - криловий /напрямний/ став 3 кроки перед ройовим, а решта від нього вліво /при лавах/ або назад /при колонах/. Вояки швидко творять наказаний лад, зберігаючи віддалі, чуття, криття та по короткім вирівнанні стоять на "струнко".

Віддаль між двома воїнами, що стоять один за одним, дорівнює приблизно 75 см./від плечей попередника, до грудей заплічника/; - це менш-більш тоді, коли той, що стоїть ззаду, може діткнутися випростуваною рукою плеча свого попередника.

Рівнання і чуття вправо, коли не наказано інакше.

Рівнання добре тоді, коли стрілець, що прийняв добрий фронт, звернувши голову в сторону рівнання, бачить внутрішнім оком тільки свого попередника, а зовнішнім - цілу лаву.

Криття добре тоді, - коли задній воїн бачить тільки однакову частину рамен своїх попередників.

Збірку можна наказати теж бігом, на пр.: "Третій рій - в лаві бігом - збірка!".

80. Збірки в польовій службі гляди відповідний уступ розімкнених ладів рою.

81. "С починъ!". Вояки спочивають, як під 8, та поправляють чуття, криття, рівнання, положення кріса чи знаряддя.

в/ Рівняння й від числовання.

Головно треба кривчти воїнів, щоб завжди й при кожній нагоді /на "спочинь"/ самі рівнялись.

РІЙ

РИС. 29. ліва

РИС. 31. похідна

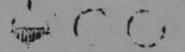
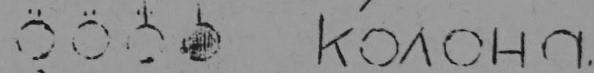

РИС. 32.

звільнява

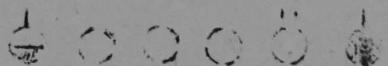

РИС. 30.

РЯД.

РИС. 33.

двояряд

82.

"До правого /лівого, середини/- рівн-
няйся!". Вояки вірівнюються, як під 79. Ця команда дається
тоді, коли вояки стоять вже на "струнко". Рівніння перевіряє
п-р чи його застуник або криловий.

"Під 79" - відповідно до під 79, тобто відповідно до

Зміни ладів роя.

РИС. 34.

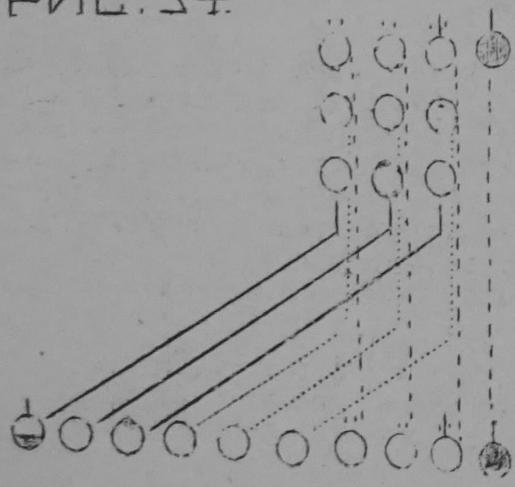
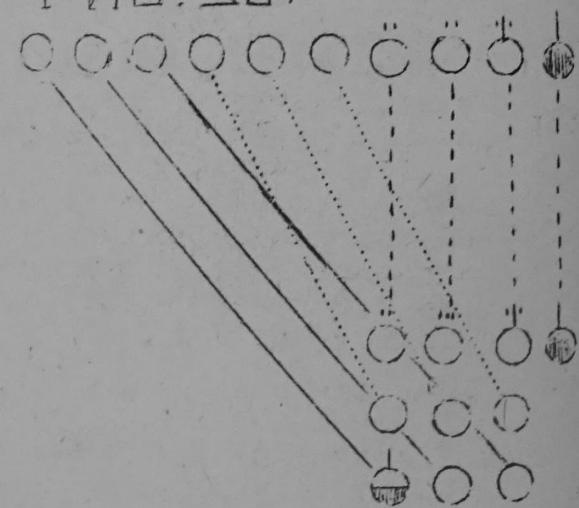

РИС. 35.

тоді, коли вояки стоять вже на "струнко". Рівнинна перевіряє п-р чи його заступник або криловий.

"Прямо - глянь!" - вояки звертають рівночасно голови перед себе./див.7/.

82. "До правого /лівого, середини/ - рівниняйсь!". Вояки вирівнюються, як під 79. Ця команда дається тоді, коли вояки стоять вже на "струнко". Рівнинна перевіряє п-р чи його заступник або криловий.

"Прямо - глянь!" - вояки звертають рівночасно голови перед себе./див.7/.

83. "На стан - відчисли!".

На команду "На стан" вояки, що перед тим стояли на "спочинь", стають на "струнко". На "відчисли" звертають голову вправо. Правий криловий звертає голову вліво, каже голосно "раз!", звертає її просто й спочиває. Другий вояк - сусід - звидко повертає голову вліво, каже "два!" і т.д. Останній подає голосно свій номер. Коли в дво- чи трилаві останній рядок неповний, тоді вояк каже: "одинадцять неповний - два!", "десять - неповний - один!" /подає, скільки є вояків в останній трійці чи двійці/.

84. "До двох /трьох, чотирьох і т.д. / - відчисли!". На "до двох" стають вояки на "струнко", на "відчисли" повертають голови вправо і числять, як під 83, до двох, трьох і т.д.

г/ Звороти.

85. /Звороти виконуються, як в поодинчому навчанні/.

Переступлення п-рів та вояків по звороті / для походу / відбувається на заповідження походу, на пр.: "Праворуч /зворот усіх/ - сотня ходом /п-рі переходять на свої місця/ -

руш! ".Кулемети й знаряддя підносять стрільці на наказ: "Піднести знаряддя" /див.звороти при чоті й сотні/. "Ставай вправо /ліво! " /при польовій службі/.Чоло стає, робить зворот і спочиває.Решта доходить на відповідну віддаль і робить те саме./Рівняння, криття!/.

г/ Рухи, біги, заходження.

/Рухи рою такі самі, як подано в поодинчому навченні/.

В часі польових вправ чи служби в полі для затримання розтягненого відділу можна дати наказ: "Чоло стій!".Чоло стає і спочиває.Решта доходить, ікриючи й рівняючись на віддалі ко 75 см.від попередників, стає й спочиває.

86. "Відділ /сотна, рій /ходоом /довільний крок / - руш!".

Рівняння і криття заховується правильним чуттям та рівністю довжиною кроків.Вояки час від часу кидають зором в сторону напрямного крила.Натискові від напрямного крила треба піддаватися.Вояки стрілецьких сотень, що йдуть без крісів або з крісами через плечі, рушають тільки правим раменем, коли відділ іде з "на плече кріс".

Для полегшення при довгих походах може к-р наказати "піреложити кріс" на друге плече.Наказ до руху попереджується звичайно подаванням напряму:

"Напрям просто /вправо, взад наліво, за мною на високе дерево, на церкву зліва/ - довільний

... в і д д і л , х о д о м , / " Б у . П ! " /
льовому вишколі вживається замість вільним чи дов-
вільним кроком тільки: "в і д д і л ,
б і-
г о м - р у ш ! "

Для зміни напряму подається тільки:

"н а п р я м в п р а в о /вліво, ввад наліво/, н а-
п р я м ц е р к в а , н а п р а в о с є є "с".

"Б і г о м - р у ш ! "

На "бігом руш" розпочинає відділ біг в зімкненому ладі.
Треда зберегти зімкнення "ладу" та способи несення зброї в бою. Але
знаряддя./див. 19 і 55/.

Біг закінчується командою: "Відділ - стій!" або "х о -
д о м".

"С п о й и н ь ! ", "С в о б і д н о ! " д и в . 10, 11. "В і д -
д і л , с т і й ! " д и в . 17.

Перемарш перед начальником відбувається при збереженні
похідних полегшень. Коли мається переходити з притягненням крі-
сом, тоді треба подати: "х - о - д - о - м ! " та наказати: "Струн-
ко - направо /наліво/ - глянь ! " Звороти в русі, як в навчанні
одинцем.

З а х о д ж е н н я .

Малі заходження при незначній зміні напряму виконує час-
тина сама. При значнішій зміні напряму найперше командується
напрям, а відтак командується заходження.

В р у с і :

/Перший рій! /"Направо /наліво/ заходить - руш /бігом руш! /".

І з споччинку:

"Направо /наліво/ ходом /довільним кроком/ - руш ! "

На команду: "Руш!", "Бігом руш!" в обох випадках віділ починає зразу заходити. Рівнання відбувається в сторону крила, що заходить /робить лук/. Стрільці того крила видовжують діаметр крок. Інші скороочують крок тим більше, чим ближче воїни коло точки обороту. Попередній криловий обертається поволі в точці обороту на місці. Коли коло нього стоїть ще проводир, то він рівняється до нього /поступається взад/. Чуття /лучба/ відбувається в сторону точки обороту. Заходження закінчується командою: "стій!" або "напрям просто!". На "напрям" матерують короткими кроками в новому напрямі. На "просто" переходить віділ на повний крок.

Повищі приклади відносяться до заходження широких ладів /лава, дволава і т.д./.

Заходження в похідній колоні виконують поодинокі трійки одна за одною на тому самому місці. На команду "напрям право /вліво/". Внутрішнє крило закреслює малий лук. Виступи між трійками зменшуються в точці заходження. Важні криють та посувуються за попередниками. Заходити так, щоб криловий від середини закреслював лук коло 1 м. навколо точки обороту.

Для того, щоб колона зробила повне заходження, треба щоб колона йшла в протилежному до попереднього напрямі, дається команда: "Напрям гва рази вправо /вліво/!" Заходження поодиноких трійок, як в попередньому підрозділі 89.

90. Зміни ладів.

Зміни ладів частини / із спочатку чи в русі / й поліучування відбувається все довільним кроком. Для більшої справи при розтягуванні ладу вглиб, передні вояки видовжують крок, при звуженні ладу передні вояки скороочують крок /погано/.

крском, що перед тим.

1. Переход з лави в ряд з захованням напряму.

а/ із спочинку: "Ряд зправа /зліва/ - руш!" - Правокриловий рушає прямо перед себе, а решта робить "праворуч" і долучає до чола.

б/ в русі: "В ряд зправа /зліва/!" /Виконання, як під 1 а/. Робиться тоді, коли перед виконанням наказу відділ був в поході.

2. Переход з лави в похідну колону з задержанням напряму.

а/ із спочинку: "В похідну колону зправа /ліва/, руш!" - перші три зовні правого крила /лівого крила/ рушають прямо. Решта трійками зправо скіс заходить за них /по черзі/.

б/ в русі: "В похідну колону!" - виконання, як під 3 а; робиться, коли перед виданням наказу відділ був у русі /див. рис. 34/.

3. Переход із ряду в лаву з озміненою напрямом.

а/ із спочинку: "Ліворуч /праворуч/! Ходом руш!"

б/ в русі: "Ліворуч /праворуч/!" /Подібно до того, як під 90 уст. 2/.

4. Переход із ряду або похідної колони в лаву з задержанням напряму /із спочинку і в русі/.

"В лаву вліво - руш!"

Правокриловий згл. перша трійка йдуть прямо перед себе,

решта, звертаючись вліво скіс, виступає в наказаному напрямі та розвивається в лаву /Рис.В-5/.

5. Переход із ряду в похідну колону з задержанням напряму /із спочинку і в русі/: "В похідну колону зліва /права/ бігом руш!"

В рої чергових трьох воїків заходить по черзі вліво від рійового. Кожні гальші три воїки творять нову трійку, що криє по черзі на попередню.

6. Переход із ряду в дворяд із задержанням напряму:

а/ із спочинку. "Двійки вперед! Руш!" - двійки продовжують крок і заходять по правій руці свого попередника.

б/ в русі: "Двійки вперед - руш!" - виконання, як вище.

7. Переход із дворяду або похідної колони в ряд /із спочинку і в русі/: "В ряд - руш!" - двійки й трійки скорочують крок та заскакують за свої одинки.

91. Долів.

Рій виконує "долів" тільки в лаві або в ряді /як під 32 та 59/. В ряді кладуться стрільці скісно вправо так, горішня частина тіла лежить коло ніг попередника /див. 103, 104/. Вставання, як під 33 та 60.

и/ складачня хрестів в козли.

92. Кріси в козли складаються головно в четі та сотні. Для складання крісів в козли в рої твориться трилаву /або похідну колону/.

93. Команда: "В козли - кріс - зложи!"

На команду "В козли" усі підриваються на "струнко".
На "кріс" - перша і друга лава роблять оборот на 180° .

На "зложи" - складають щаперед кріси стрільці другої і третьої лави, а потім стрільці з другої лави перебирають кріси від стрільців з першої лави та лучати зі своїми крісами. Так повстають козли /три кріси разом/. По зложенні крісів - перша і друга лава повертають до попередньої постави /зворот 180° / та усі самочинно спочивають. Стрільці амуніційні доставляють свої кріси до найближчих козлів.

Скоростріли, футерали з цівками та всяке інше приладдя укладають стрільці на землі.

Візники без осібного наказу стають з возів.

На команду "Розхід!" /див. 96/ - стрільці розходяться.

94. "До зброя!" Вояки вербаються безгамірно на свої місця коло козлів і спочивають.

95. Розбирання козлів.

"До зброя!" - стрільці вERTAЮТЬСЯ безгамірно на свої місця біля козлів і спочивають.

"За кріси!"

На "За" - усі підриваються на "струнко", а перша й друга лава роблять ще оборот на 180° .

На "кріси!" стрільці другої і третьої лави хватають легко свої кріси /розвидають козли/, а стрільці другої лави ще передають стрільцям першої лави їхні кріси, роблять зворот на 180° та усі спочивають і вирівнюють лави.

Рівночасно стрільці підносять /без осібного наказу/ скоростріли, відложене приладдя, а візники сідають на вози.

96. Розходження.

На "Розхід!" вояки стають на "струнко" /якщо ще не стоїть/, сбертаються назад і швидко розходяться.

Залежно від того, де є вільне місце, можна дати команду "Вправо /вліво, назад/ - розхід!".

"До молитви!".

На "До" - усі підриваються на "струнко".

На "молитви!" - ліворуким знімають накриття голови спочивають та відмавляють молитву.

"По - молитви!".

На "По" - усі підриваються на "струнко".

На "молитві" - спочивають і вдагають накриття голови.

II. СТРІЛЕЦЬКА ЧОТА.

97. Стрілецька чета складається з:

- чотового /командира чети/,
- почету чотового /3 післанці, 1 сурмач/,
- 4 стрілецьких роїв і ланки легкого скоростріла /1+2/,
- 1 бойового воза.

98. Чоти означують іменем своїх чотових або порядковими числами в сотні. Почот допомагає чотовому в керуванні четою. Вояки почоту школяться в стежовій / наземній і повітряній / службі та служби посланців.

а) Зімкнені лади чети.

99. Зімкнені лади чети - це:

- три лади, що творить збірковий лад,
- похідна колона, що становить збірковий та похідний лад чети,

- ряд, що творить похідний лад на вузьких дорогах та на бойовиці здалека від ворога.

- Дролава та дроряд, що іх уживається винятково, на пр., у внутрішній службі.

- В трілаві стоять рої трілавами один побіч одного. Три перші ройові стоять, як правокрилові трілави, а четвертий ройовий разом з почотом чотового на кінці. Віддалі між лавами 75 см.

В ряді стоять /ідуть/ рої один за одним, як під § 77. На кінці почот /якщо не наказано інакше/.

Повищі лади твориться на місці на команди:

"В трілаві!", "В похідній колоні!", "В ряді!", "Збірка!", / "Бігом збірка!"/.

б/ Звороти, рухи, біги, заходження.

Команди й виконання, як в нагчанні одинцем та ройовому навчанні. Замість "відділ" чи "рій" уживається тут "чота".

Парадний марш виконується в трілаві та в похідній колоні.

в/ Зміни ладів.

Заходження в лави та видовжування в колоні виконується ходом або бігом. Прийнявши новий лад, йти далі ходом. Уникати видовжувань зліва та рухів на "обернись".

1. Переходить чотової лави в похідну колону за заходженням напрям у:

а/ з місця: "В похідну колону зправа, руш". - Ройовий переднього рою рушає прямо перед себе, ройові двох слідувучих редів заходять зправа від нього. Рої роблять праворуч та заходять рядами за своїх ройових.

б/ в русі: "В похідну колону зправа, руш!" - виконується як вище. Чотоцій заходить на своє місце.

2. Переход із трилави в похідну колону з зміною напряму.

а/ з місця: "Праворуч!""Ходом - руш!".

Чотоцій на запогідження до походу переходить на своє місце.

б/ в русі: "Праворуч!". Ціла чета робить зворот у русі.

3. Переход із похідної колони в трилав з зміною напряму:

"Ліворуч!" - чотоцій при звороті вступає на своє місце

. Переход із ряду в похідну колону

"В похідну колону зліва - бігом - руш!" Передня трійка йде дальше в тому самому напрямі /трохи звільнює крок/ інші трійки заходять побіч зліва /права/.

г/ Надання й встановлення.

Так, як і для сотні. Важливе поодинче навчання під 32, 35, 59, 60, та з роя 91.

103. Під час лягання / на "Дріб!" / цілої чети в похідній колоні роблять правий та середній рій "вправо скіс", лівий - "вліво скіс". Середній рій кладеться на перерви в правому рої. Коли лягання переводиться винятково в трилаві, тоді передній рій робить два великі крохи, середній один крок, а вояки 2 та 3 роя криється на перерви вправо від попередника. Вставши, долучаються обидва задні рої до попереднього.

Не вимагати при ляганні рівномірності! Після лягання та
застання походиться вояки, як на "спочинь".

На бойовиці використовує п-р. для лягання нерівності
терену /заглиблення/. На пр.: "В рові коло дороги - долів!"

III. СТРІЛЕЦЬКА СОТНЯ.

а/ З а г а л ь н е.

Стрілецька сотня складається з:

- сотенного / к-ра сотні /
- сотенного почоту / 1 підстаршина, 3 післанці, 1 сурмач,
- 1 наколесник, 1 конюх./,
- 3 стрілецьких чот,
- бойові валки / бунчукний, бойога кухня, підстарш. санітар, 1 наколесник, 4 носії ранених, 1 підстарш. для приладдя, 1 помічник зброяра, 3 бойові вози чот/,
- харчової валки / 1 харчогий віз /,
- клуночної / багажної / валки / 1 вант. авт~~ом~~ рахунковий, 1 кравець, 1 шенкъ/.

Сотні означуються порядковими арабськими числами в полку під
1 - 12. Перші чотири сотні / 1, 2, 3, стрілецькі та 4 сотня
Вскр/ творять

Другі чотири / 5, 6, 7, стріл. та 8 сотня Вскр/ творять
II курінь, останні чотири III курінь.

Сотенний пошот помагав сотенному в корчуванні сотнер.

Вояки почету підляться в стежовій службі та службі вістових
До цього почету входять посланці приділсніх сотні
важких зброй та підділ зв'язку, коли його підпорядковується
сотні. В поході почет посугається за першою чотою, наколесни-
ки та кінці сотні. В бої почет знаходиться близько сотеннога.
Посланці утримують зорний зв'язок із чотами. В розгорненні
почет посугається за тою ж чотою, якщо де наказано. Коман-
дир почету утримує зорний зв'язок з сотенним.

107. Командир почету керує згідно з наказами сотен-
ного службою зв'язку в сотні. Він відповідає за зв'язок з сот-
нями та командуванням куреня. Він дбає теж про закриття, тобто
замаскування своєго почету перед ворожим стеженням та вогнем.

108. Бойова валка згуртована в курені. Відокркемлені сотні забира-
ють бойові валки з собою.
Харчові та клуночні /багажні/ валки об'єднані разом в курені,
тобто в вищій одиниці.

109. Бунчужний /шef сотні/ допомагає сотенному в керуванні
внутрішної службою. В часі юв його місце при бойовій валці.
Санітар в час походу — на кінці сотні, в бою —
на перш'язочнім пункті.

б/ Зимкнені лади стрілецької сотні

110. Зімкнені лади стрілецької сотні це:
— трилава /див. 99/.

ПОЯСНЕНИЯ ЗНАКІВ.

	командир сотні		заст.ком.сотні		бунчужний /шев сотні/
	"		чоти		звязк.при чот.п. Справочковий
	"		роя		Супідс.зброєвий і протигазовий
	" сот.почоту		звязк.при сот.п.		іздець на козлі / шофер/
	стр.л.скр.ч.1.		сурмач при сот.п.		зброєвий
	ст. л.скр./муніц/		далекомірчик		кухар
	стрілець		конюх		
	гранатометчик /підстаршина/		наколесник		харчевий
	гранатометчик /муніційний/		" при сот.поч.		

РИС.36.

ЧОТА

РИС.38.

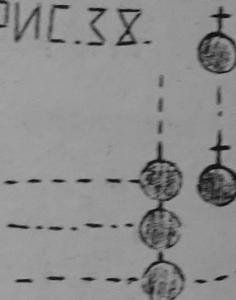

РИС.37.

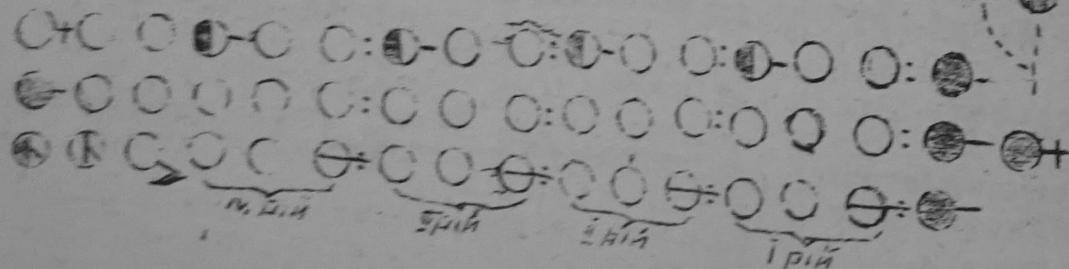
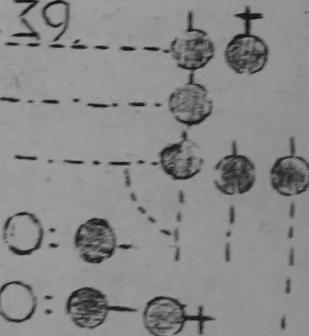

РИС.39.

- парадна колона,
- похідна колона,
- можливі інші лади для параду й уставок куреня.

111. Трилава - це збірковий лад. Її виконують вояки на команду: "Перша сотня! В трилаву -"

Парадна та похідна колона. - це лади збіркові й похідні. Вони творяться на команду: "Третя сотня! В парадну /похідну/ колону - ставай!"

Парадна колона вживайтесь при марші через місто, також при відважанні почесті; похідна - поза містом і в полі. Різниця в тому, що при парадній колоні чотири йдуть при своїх чотах на правому крилі, бунчужний на правому крилі останньої трійки. При похідній еолоні йдуть вони на переді сотні або за нею. В похідній колоні віддалі між чотами зменшуються до 80 см.

112. Для переходу з парадної колони в похідну дається наказ: "Похідна колона!", чотири та бунчужні переходять на чоло або кінець сотні, кріси притягнені.

На "Спочинь!" і "Свобідно!", як під 10 і 11.

На "Посир!" пан полковник зправа!" при поході на "спочинь!" чи "Свобідно!" вояки випростовуються, звертають голову й зір в сторону командира.

На "Струнко! направо /ліво/ - глянь!" або тільки "Направо - глянь!" вояки поводяться, як під 20.

Віддання почести закінчується командою: "Х од о м!"
з/ Звороти, рухи, біги, заходження, складання крісів в колону.

113. Накази й виконання, як у поодинчому, ройовому та чотовому навчанні.

г/ Зміни ладів.

114. Заходження в лави та видовжування в колони виконується на "рум" або "бігом рум". По прийнятті нового ладу йти далі чотами. Видовжувань зліва та руків на "обернись!" по можливості уникати.

В'русі:

1. З парадної в похідну колону.
"Пехізна колона - рум!". Як під 111. Віддалі між чотами зменшуються до 80 см.

2. З похідної в парадну колону.
"Парадна колона - рум!"

Чотів та бунчужний стартує на свої місця, як на рис. 37.

Віддалі між чотами збільшуються до двох кроків.

115. д/ Збірки й згіти в сотні /ранній звіт/.

Збірки в сотні переводить на наказ сотенного або бунчужного службовий підстаршина або стрілець. При заповіджені збірки подає сл. підст., як мають вояки приготуватись

до неї. "Приготуватись до збірки на вимарш в поле / до денного наказу, до руханки!/" Коли вояки мають одягнутись інакше чи забрати речі, що їх в таких випадках здайчайно не залишають, тобто коли це не усталено приписами, тоді сл. підст. мусить додати на пр.: "Врати шолом, на бійниці, лопатки і т.д.!"

116. На збірки до внутрішньої служби одягають голяки службовий /одяг /шапка, пояс, блоцка, штани, чоботи або черевики/. Убрання як слід позацінає й чисте. На збірки до польових вправ та алярм /триготу/ забираються речі за наказом, усунутійнені окремим приписом.

117. Ройові виводять свої рої на місце збірки й здають звіт службовому. Службовий записує собі й контролює. Підстаршини вищі ступнем від службового стоять збоку, ззаду коло своїх чет і тільки при здаванні звіту бунчужному вступають на свої місця.

В часі раннього звіту може бунчужний сам відбирати звіт ройових за таким порядком:

На команду бунчужного "Ройми звіт!", ройові виступають один крок після із рівночасним зворотом вліво й подають своїм роям команду: - "Струнко!" Відтак підходять вони до бунчужного, устають три кроки перед ним на "струнко", всі рівночасно поздоровляють і, на команду бунчужного: "Цілість спочинь!", опочивають разом з цілю сотни. Бунчужний відбирає від кожного ройового звіт про стан

ров по черзі, починаючи від правокрилового. Після звіту слід команда: "ройові вступи!" Всі ройові поздоровляють рівночасно, роблять "обернись" та вступають до своїх роїв.

118. Бунчужний переглядає сотню /вигляд, убір, знаряддя/, наказує поправки, справжує рівнання. Коли наближається сотенний, командує: "Струнко" /на плече кріс, почесть дай!/- направо глянь!", а по зложенні звіту на наказ сотенного: "Струнко /на плече кріс, до стопи кріс!/- Спочинь!"
e/ Звіт або рапорт.

119. Збірку до звіту робить службовий /черговий/ підстаршина частини. Він найперше заповідає: "Приготуватись до звіту!", а за хвилю: "Звіт /на коридорі, на подвірі/- збірка!" На збірці уставляються вояки в лаві в такому порядку:
1./ зголосення: чергова денна служба /віддаючі та приймаючі службу/, приділені до частини, відкомандовані, ті, що відбули кару і т.ін.

2./ прохання

3./ скарги

4./ приказані до карного звіту.

Порядок команд такий: "Звіт струнко!" "По правого рівняйсь! - "Прямо глянь!", а коли надходить відбиравчий звіт, то: "Звіт, направо глянь!"

Після зголосення на доручення відбиравчого звіт: "Прямо глянь! - Спочинь!" Відбиравчий звіт переходить по "черзі" від вояка до вояка /2-3 кроки перед фронтом/, починаючи від

правого крила. За § 20 ложки по черзі здоровлять відбираючого звіт і подають причину участі у звіті.

Відбираючого звіт здоровить завжди два генкі рівночасно: той, від якого генк відходить, і той, до якого приходить.

На команду: "Звіт - розхід!" - звіт розходиться, як під 96.

120. Зголосження.

Зголосження вояка звучить: "Пане ... /подати військовий ступінь/ стрілець ... /або інший ступінь/ Чорний заголовує свій поворот з відпустки /перебрання служби чергово-го підстаршини на день 25/5 і т.д./".

121. Денний наказ.

Денний наказ вітчується /подаеться до відома/ між год. 17 - 19, а в неділі й суботу по обіді. Командир сотні управильлює ним хід життя і служби в сотні та всі справи, що відносяться до підлеглих.

У визначений час черговий підстаршина сотні дає розпорядження про збірку до наказу. Не збірку ставть підстаршини та стрільці. Одяг вихідний з прибічною зброя. Коли збірка готова, черговий підстаршина заголовує бунчужному /шевцові/, подаючи чисельний стан присутніх при наказі. Бунчужний /шевф сотні/ подає команду "струнко" і читає наказ пр.:

1-ма сотня 1-го п. п.
ім. Б. Хмельницького

Львів, дня 25.5.194...

Денний наказ ч. 57.

Опісля командує "спочинь" та читає дальше наказ, а потім подає знова команду "струнко" і відчитує пудпис: підписав

Загаєвич Микола - сотник,
командир 1-ої сотні.

Зміст денного наказу мусить знати всі підстаршини й стрільці, за що відповідають ройові або бунчужний /шевці/ сотні/.

Старшини зобов'язані прочитати наказ, що стверджують своїм підписом.

Окремо подається до відома старшинам і підстаршинам довірочні накази.

122. Вечірня провірка.

На знак трубача до вечірньої провірки черговий підстаршина сотні збирає сотню на визначеному місці. Одяг звичайний, без поясів.

Ройові прозіряють свої рої, а висліди провірки збирає черговий підстаршина та зголовшує їх бунчужному /шевцові/ підхідділу або його заступникові.

Провірку сотні провадить бунчужний або його заступник - найстарший підстаршина. Слідує вечірня молитва і нічний відпочинок.

IV. КУРІНЬ ПІХОТИ.

а/ Склад.

У склад куреня піхоти входять:

- курінний /к-р куреня/,
- його штаб з відділом зв'язку й тиловими службами.
- 3 стрілецькі сотні
- 1 сотня важких скорострілів.

б/ Лади куреня.

В курені стоять сотні побіч себе в одній трилаві або стрілецькі сотні в трилаві, а сотня кулеметів в трилаві або в такій установці, яка наказана для даної збірки. Войові ~~з~~ зи, якщо вони беруть участь на збірці, уставляються рівно-мірно за своїми сотнями, в похідній колоні за останньою сотнею. Приділені частини /піхотна гарматка/ уставляються на лівому крилі або ззаду /перед бойовими позами/.

Проміжки між сотнями мають 5 кроків. Приділені збройі стоять на лівом крилі на віддалі 10 кроків. Віддалення між чотами в чотовій колоні мають 10 кроків /від першої лави першої чоти до першої лави другої чоти/. Проміжки і віддалення можна ~~наказом~~ змінити.

Коли сотні стоять у трилавах одна за одною /сотенна колона/, тоді віддалення між сотнями має теж 10 кроків.

126. Крім визначених ладів може ще бути розгорнення чотами /сотнями/ вліво /рідше вправо/. Таке розгорнення переводиться з похідної колони /чоти заходять рівнобіжно до першої на наказаний проміжок коло 10 кроків вліво на висоту з першою сот./ або з курінної чи сотенні колони.

Збірки сотень переводять сотенні.

Рівняння вправо, криття вперед.

В збірці цілого куреня сотенні стають на правому крилі своїх сотень. Заступник курінного збирає звіт від сотенних /число старшин, підстаршин, рядовиків/ і передає його опісля курінному при звіті.

127. Команди цілим куренем попереджує слово "Курінь!". І так : "Курінь - струнко!" - "Курінь - на плече кріс!" - "Курінь - почесть дай!" - "Курінь, направо глянь!"

Коли заступник /найстарший сотенний/ курінного здає звіт, тоді на розпорядження курінного дає: "Курінь - струнко! На плече кріс!" і т.д.

Старшини, що з шаблями , віддають почесть шаблями.

Старшини поза ладом -- рукю./Гляди рис./.

128. Зміни ладів переводяться заходженнями, видовжуванням чи зворотом, як при чоті й сотні.

КУРІНЬ
РИС. 40. КУРІННА ЛІНІЯ ЛАВАМИ.

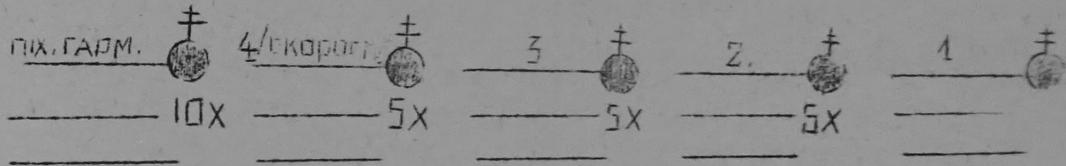
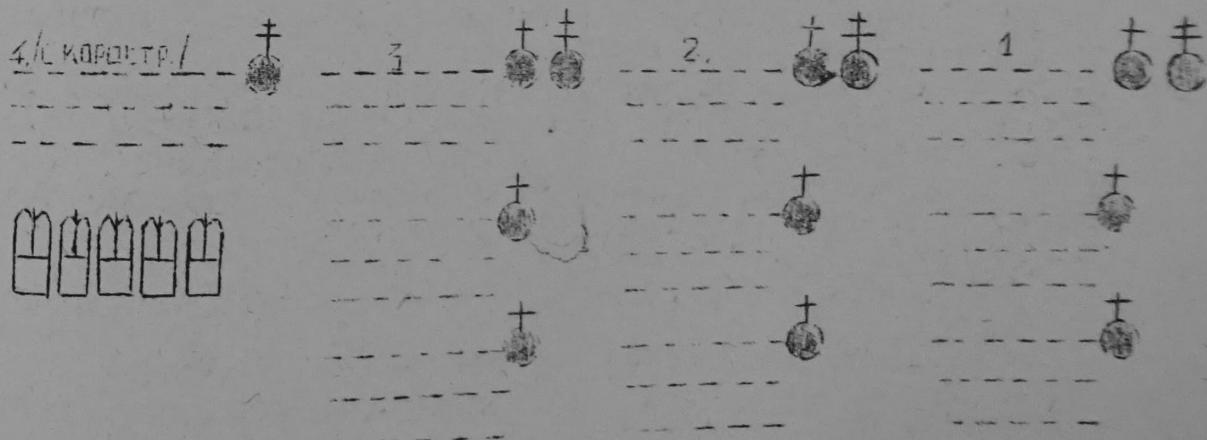

РИС. 41. КУРІННА ЛІНІЯ ЧОЛОСИМИ КОЛДНАМИ

КУРІНЬ.

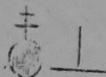
РИС.42. ОТЕНЧА КОЛОНДА.

1.

10X

2.

3.

4.

РИС.43. ПОХІДНА КОЛДА.

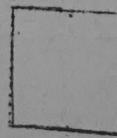
5X

5X

10X

V. ПОЛК ПІХОТИ.

а/ Склад.

У склад полку піхоти входять:

- к-р полку,
- штаб з чотою зв'язку, чотою мотоциклистів та чотою кінних розвідачів /1 + 4 + 27/,
- 3 курені піхоти,
- сотня наколесників,
- сотня піхотної гармати,
- сотня протипанцерних гарматок,
- легка піхотна автоколона й тилові служби.

б/ Лади полку.

В полку, курені усташаються на визначених місцях, як по-дано вище.

Можуть усташитись пони в одній лінії або один за од-ним.

Допоміжні й приділені зброй - на лівомі крилі, або за ос-тannім куренем. Музика на правому. Проміжки між куренями 30, віддалі теж 30 кроків / т.зв. світлі проміжки й віддалі, тобто від зімкненого віddілу до зімкненого віddілу/. Розширення частин і ладів визначається наказом для частин визна-чається також простір, як місце збирки.

Коли є різні частини і різні зброй, тоді можна їх уставля-ти одна за одну. Для порядку слід з місця урегулювати нака-

зодавство. Усі начальники, що не стоять в ладі, уставляються за старшинством на тому крилі частин, з котрої сподіваний к-р. Вони супроводять к-ра /що відбирає звіт, обходить фронт/ з зорнішньої його сторони за старшинством. Віддають честь руково. Шабуль не витягають.

132. Команди в полку тільки заповідаються. Переводяться вони тільки в куренях. Заповіджені команди /подаются вони/ кілька раз, коли де потрібно до одної чинності/ поїтряють голосно курінні для своїх куренів.

На пр. заступник к-ра полку: "В куренях: Струнко - на плече кріс! Почесть дай - Направо глянь!", а по зданню звіту на наказ к-ра полку "спочити" подає заступник:

"В куренях: Прямо глянь! На плече кріс! До стопи кріс! Спочинь!"

133. Командирі куренів передають писаний звіт заступникові к-ра полку.

ЧАСТИНА II.

РОЗІМКНЕНІ ЛАДИ.

I. РОЗГОРТАННЯ.

134. Частини посування зімкнено в напрямі до ворога так довго, як тільки на це дозволяє положення, терен та дія ворожого вогню. Зімкнені лади мають ту добру сторону, що к-р має свою частину разом, може легше ней керувати, на неї впливати. Зате вони більш вразливі на вороже стеження, дія ворожого вогню, та недогідні для прийняття ненадійного бою.
135. Розгортання - це розгрупування частини на менші й малі групки вмирш і зглиб. Поодинокі групки посування /залежно від умовин/ зімкнено або розімкнено. В сотні й чоті розгортання часто відбувається тільки зглиб.
136. Розгортання наступає тоді, коли положення, терен та дія ворожого вогню вимагають!
а/ збільшеній боєготовності /можливість зустрічі з ворогом/, або
б/ розімкнення ладів, дія ворожого вогню, рівний терен. Чоти розгорненої сотні можуть, залижне від положення,

терену та дії ворожого вогню, розгортається поодинчно. Про це рігає чотовий. Розгортання переводиться на наказ, команду, або знак.

137. В часі розгорненого посування належить використовувати дані закриття. При цьому часто треба змінювати дотеперішню форму ладів. Командир спішить наперед, щоб провірити терен та зорі-тнтуватись в положенні / виникування слабо обстілюваних місць/. Найстарший з реєти к-рив, або визначений, має утримувати з ним зв'язок та переводити в дію розпорядження /знаки!/ /к-рі/.
138. З розімкнення рою, про який рігає в більості сам ройовий, наступає розвивання.
139. Зв'язок /щучбу/ розгорненої сотні забезпечується визначенням напрямної чоти, на яку інші чоти орієнтуються /віддалі, проміжки/. Напрямною чотою є все та, що посугується напереді. Коли в першій лінії посугується дві чоти - а не наказано інакше - тоді права. Коли напрямна чоти в бою затримується, тоді напрямною стає та чета, якій вдалось пробитися наперед. Для зв'язку в чотах обов'язують такі самі правила. Як напрям, подається якийсь напрямний пункт, або ціль. Коли цього не по-дано, тоді напрямна чета /рій/ посугується за сотенным /чото-вим/.
140. З хвилинами розгортання, повинен командир подумати про бойову

розвідку, зв'язок з сусідами та про розвідку на крилах, коли вони відкриті, особливо коли затрачено зв'язок з сусідами.

141. Незалежно від бойової розвідки /що має конкретні завдання/, забезпечує себе сотня при розгортанні в невидимому положенні та непроглядній місцевості близьким забезпеченням /розшуки/. В тій цілі чоти першої лінії висувають перед собою без осібного наказу розшукив /2-3 вояків/.

Вони мають:

- a/ охоронити насипіваючу частину перед заскоченням,
b/ перевіряти терен.

В тій цілі вони висуваються на кількасот метрів перед частиною. Про свої помічені позідомлюють частину знаками, а в великий небезпеці стрілами. З розпочаттям бою, долучуєть до частини, не перекаджаючи їй у стрілянині.

142. Наказ до розгортання містить в собі в основному:

1. дані про ворога,
2. мету розгортання,
3. угруппування сотні.

Наказ може бути доповнений щодо:

- a/ напрямної чоти/рою/та проміжків і віддалень, коли вони відбігають від правила,

- б/ напряму наближення /компактне число/,
- в/ сусідів заміжні тіхотної зброя,
- г/ місце перебування сотенного /чотового/ почоту й бойових вогів,
- д/ місце перебування сотенного чи чотових,
- е/ місце роз вожки скорострілів.

143. Коли не наважуються інші, то бойові вогни посувануться за своїми чотами, а в чотах за останнім роем. Скорострільний рій посередні за останньою чотою.
144. Сотенний почот перебуває коло першої чоти. Сотенний і чотові почоти та к- р вах. скорострілків утримують зв'язок з к- рядами, до яких висунулись наперед.
145. Скорострілки, гранатомети та інше приладдя здійснюються з бойових вогів, коли :
а/ дальнє підтягнення бойових вогів за собою вже більше неможливе /тоді вони відходять назад до бойової валки/,
б/ є конечна обмеження боеготовості.
146. Коли розгортання мусить скоро наступити, тоді в сотні й чоті досить відповідних наказів:
"Сотенний /чотовий/ іде вперед - Бігом рух!", або :
"Сотенний /чотовий/ іде, вперед - напрям лівий ріг ліса - бігом рух!"

"Сотенній /чотовий/ клин, вперед - зправа від паску - бігом руш!"

На ці накази сотня, або чота розгортається в наказаному напрямі чи на проводири, що йде попереду, як на рис. 1-4.

/ Подані там віддалі та проміжки служать тільки як точне опертя/.

Інші дані, як зміна угрупування, віддалі і проміжків, можуть бути навізані й після розгорнення.

147. Утворення збіркових і похідних форм наступає за наказом, або командою. Відділи збираються на своїх сотенних чи чотових, або на місцях, рідше у визначеному напрямі.

Коли не наказано інакше, то сотні й чоти збираються в похідній колоні. Коли це не затримле на труднощі, тоді в чотах найперше збираються рої, а в сотні - чоти. При тім завжди приймаються правильні угрупування чоти чи сотні.

П р и к л а д и :

"Перша чота! На край села збірка!" або "Десята сотня! - Збірка!"

Для правильного чи іншого бажаного угрупування можна так виразніше наказати. Напр.: "Десята сотня! В похідній! Передній кроні / в трилавку/ - збірка!"

Кожний спішить - найкоротшим дорогою на своє місце.

РИС.1.
СОТЕННИЙ КЛИН ВПЕРЕД.

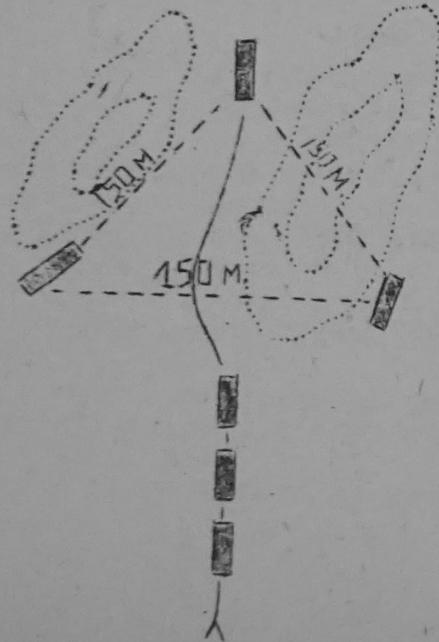

РИС.2.
СОТЕННИЙ КЛИН ВЗАД.

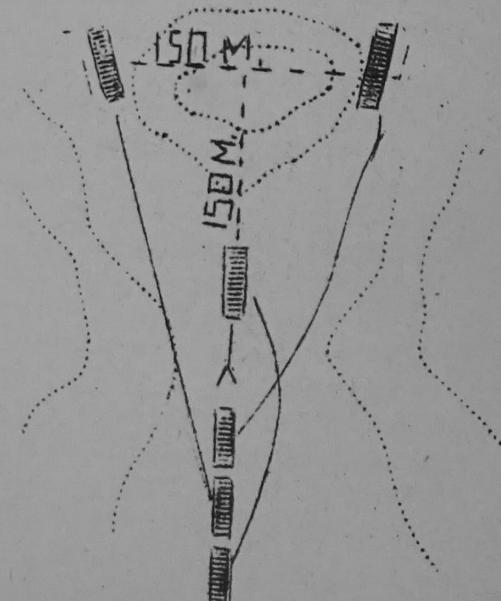

РИС.3. ЧОТОВИЙ КЛІН ВПЕРЕД.

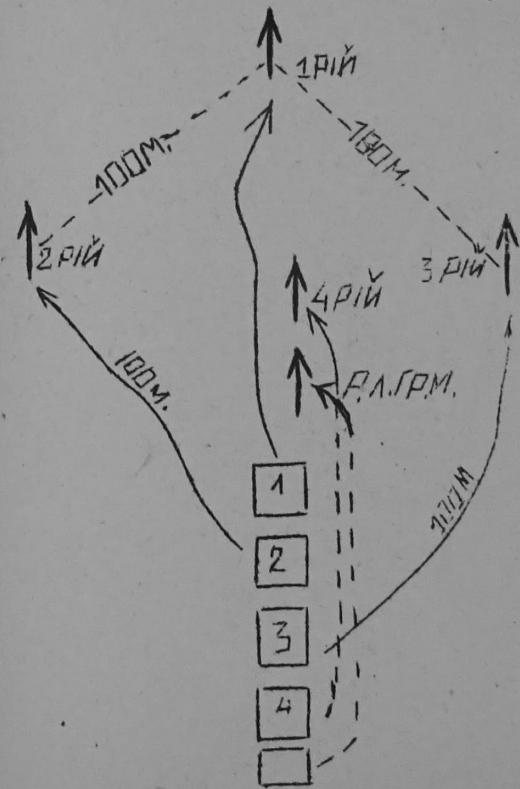
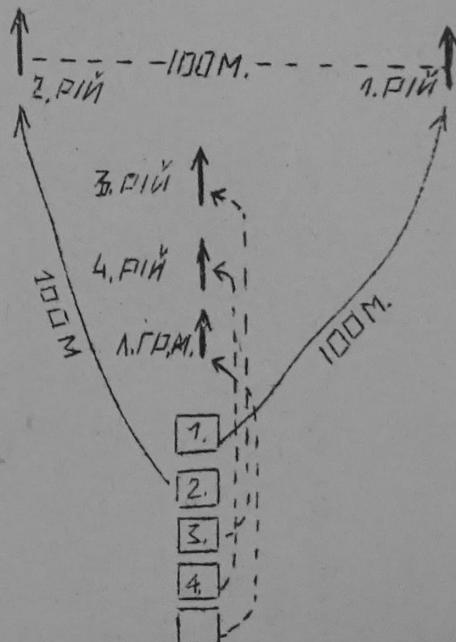
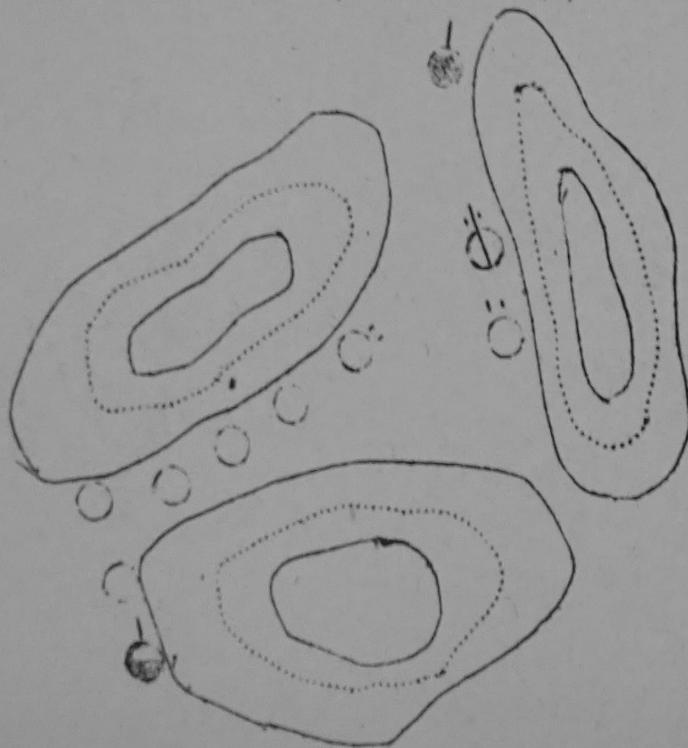

РИС.4. ЧОТОВИЙ КЛІН ВЗАД.

РОЗІМКНЕНІ ЛАДИ РОЯ.
РИС. 5. ТВОРЕННЯ СТРИЕЦЬКОГО РЯДУ.

РОЗСТРІЛЬНА

РИС.6.

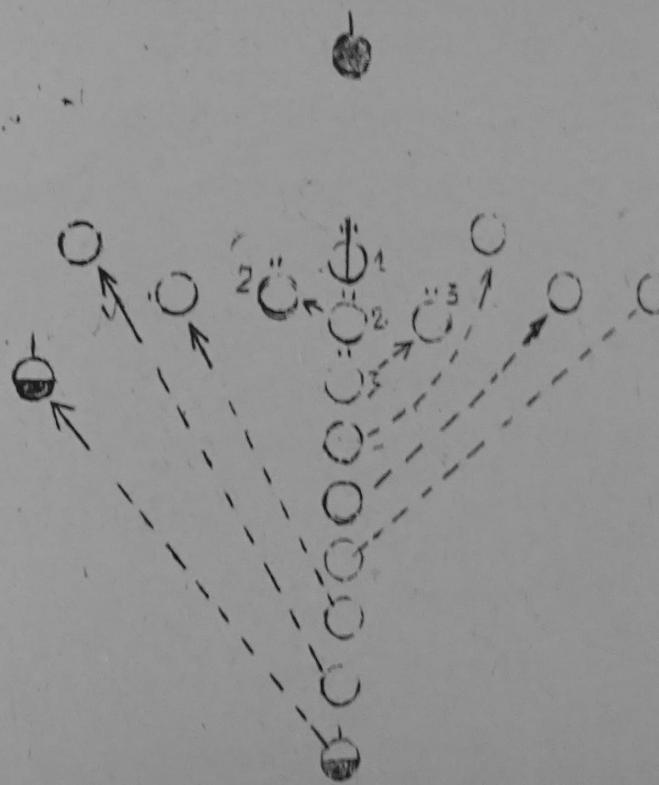
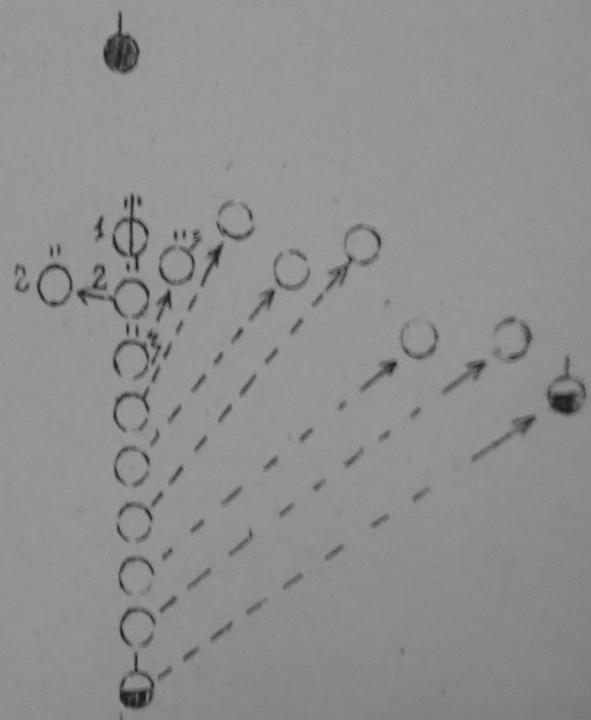

РИС.7./РОЗСТРІЛЮ/

ІІ. ВІЛЬНІ /РОЗІМКНЕНІ/ЛАДИ РО .

148. Розімкнені лади (розвортання та розсипання) уживаються тоді коли бойове положення, терен та ворожі дії не дозволяють уже більше тримати зімкнені лади.

Розсипання рою наступає здебільшого безпосередньо після розгорнення чоти.

Розімкнені лади творяться на знак, наказ або команду.

149. Основні форми розімкненого ладу це:

- стрілецький ряд
- розсипна,
- розстрільна.

Але можна на наказ теж творити інші лади.

150. Віддалення та проміжки між собою роями змінюються залежно від положення і терену. Коли інакше не наказано, не переступають вони 80 метрів. В відкритому терені встановляються часто більші віддалення й проміжки між роями.

151. Стрілецький ряд надається особливо для наближення на поперець на темноті. Суцільний ряд цілого рою уживається переважно тоді, коли рій ще далеко від ворога. Стрільці в ряді йдуть гусаком за своїм "чоловим" (напрямним), що утримує напрям та з'язок вперед і на боки. Вони використовують терен та пристосув-

ються до нього. Останній стрілець заст. роєвого дбав про порядок посування, про те, щоб ніхто не відставав. Він зголосує теж про важливі випадки /втрати/ к-рові.

152. Розсипна вживається особливо для посування в відкритому терені а також для виходу з закриття і тіснин.

153. Розстрільна - це розімкнений лад, якому стрільці уставлені ширші.

Проміжки встановлюються /коло 5 кроків/. Розстрільна не творить одної вирівняної лінії. Вона вживається для посування в лісі, в темноті, для переходу широких перешкод, для ведення вогню стрілецької ланки.

154. Величини віддалень та проміжків залежать від бойового положення, терену, та ворожої вогневої дії. Діл ворожого вогню ослаблюється більшим розімкненням ладу. Однак чим непроглядніший терен, чим важче положення й чим менш досвідчений рій, тим більше мусить ройові та ланкові тримати своїх стрільників у руці /разом/.

155. Віддалення вояків між собою, коли не наказано інакше, має в ряді 5 кроків. При розсипній віддалення та проміжки коло 5 кроків. Ширина розсипної цілої стрілецької ланки не більша 15 - 20 кроків. Положення, терен, темнота, мріяка можуть часто вимагати інших віддалень та проміжків.

156. Розвивання цілого рою переводиться вглиб і зовнірь в напрямного/чолового/. Від нього беруться віддалення та проміжки. Він зберігає /утримує/ наказний напрям, а також проміжок та віддалення /коли його частина не служить напрямною/. Для утримання напряму вибирає він собі посередні пункти в терені. Коли не вказано напрямну, тоді напрямний посувався за ройовим.

157. Утримання зв'язку й напряму /т.зв. луба/ належить:

- у цілому рою /коли він розливається як цілість/ - до націловача Лскр,

158. Рій творить стрілецький ряд /рис.5/ та розсипну залежно від роду скоростріла, беручи віддалі та проміжки від напрямного. В розсипній мусить поєднати муніційні так лежати, щоб успішно допомагати націловачеві в стрілянні /подавання муніції, запасових частин, набойових стрічок і т.д./

Стрільці /рис.7/ в той спосіб, що передня половина розсиється вправо, задня половина вліво від напрямного, угрюповуючи при цьому не правильно вглиб і зовнірь. Подібно твориться ряд цілого рою /на націловача/. Інші розвивання треба визначити осібн

159. Накази до розвивання:

1/ Осібне розвивання для скоростріла вперед:

Скоростріл /напрям правий ріг лісу!/ Віддається 8 кроків /див. "увага"/

Ряд /ряд біgom/. Стрільці /у віддалені 100 м./ позаду!

- 2/ Скоростріл /напрям хрест направо від дороги! З кроки віддалі і проміжки/-
 Р о з с и п н а /розсипна біgom!/ - стрільці поз/~~у~~
 зправа! /р. 6,7/.
- 3/ Розвивання рою на місці: "Ф р о н т о с ь т а к и й т о!" /показати/.
 /віддалі і проміжки 10 кроків/
 Р о з с и п н а /розсипна біgom!/
- 4/ Ряд цілого рою далеко від дороги. Ройовий іде для розвідання наперед. Його заступник веде рій за ним.
 Ройовий: "Провадити рій за мною!"
 Заст.ройового: "Ц і л и й р і й! /3 кроки віддалі/
 Ряд! /Ряд біgom!/"

Увага! В усіх поважчих наказах - командах, особливо коли йде про пвидкість і загальний напрям уже відомий, а відступи і проміжки не потрібують окремого означення, можна наприм та величину віддалів опустити. В наказ ці речі взято в дужки.

160. М і с ц е р о й о в о г о .

Ройовий не звязаний мі з іншим місцем. Звичайно знаходить-
 ся перед своїм відділом. Хвилево однак може від свого відділу
 віддистися а саме:

- для розвідання та перевірки терену,
- для стереження за дорогом,
- для утримання з'їзки з сусідами.

Під час успішного ворожого вогню знаходиться серед своїх стрільців.

161. Онеруда варення ружії

Легкі скоростріли належить так нести, щоб по можливості ворог іх не пізнає, тобто по можливості випростовані з довжні тіла, легко покилені цівкою вперед /вз. 08/15/ або на роздвоєнім рамені /вз. 34/.

Кріс нести так, як волкові найзручніше. Ніколи однак не "на плече" чи "через плечі". Не вимагати однаковості! Ремінь заважає продовженій. Коли ворог близько, зброя мусить бути готова до якнайшвидшого ухиття.

162. П о р е д і н к а в розімкненому ладі.

В розімкненому ладі можна притишеним голосом говорити, а остатільки, оскільки це потрібно для виміни спостережень відно до ворога, сусідів і т.д. /Послуговуватися знаками/. Поза тим оліво вночі, в мряці та в лісі - мусить панувати цілковита та по є ознакою дисципліни частини.

ІІІ. РУХИ.

163. Перед розпочаттям руху треба:

а/ зброю /скр., крісн., пістолі/ забезпечити,

б/ набійниці та муніційні скриньки позамикати.

164. Легкий скріп в час руху не заряджений /наладовані/. Тільки для стрільниці в русі та при займанні становищ можна заряджувати. Коли можлива несподівана зустріч з ворогом, тоді можна приготувати зарядження /прикріпити барабан з набоями, вложить стрічку або магазинок з набоями до давального механізму, відбезпечити прикріпити вужа на пару при водному охолодженні/.

165. Рухання з місця в розімкненому ладі наступає на знак або наказ: "Рун!" або "бігом рун!"

Короткі рухи бік на знак або наказ.

Для затримання руху взад "Відділ стій!" Командирі увесь час від сторони ворога.

166. Зміна фронту передається подаванням нового наприму. Частине приймає новий фронт поступнево.

167. Посування вперед в розімкненому ладі затримується на "Відділ - стій" або "Долів" або "Крийся"!

На "Відділ стій!" вояки стають, беруть кріси до стопи та на наказ кладуть приладди на землю.

На "долів" кладеться вояк на землю там, де його захопив наказ. На "крийся!" пускає собі вояк близько себе додіжного для закриття місця та кладеться на землю. При тім дбає про рівно-часне криття перед ворожим вогнем та наземним і повітряним стеженням. При тім однак не сміє стратити зім'язку з к-ром та неможливості стежити за ворогом.

На "Станорища" вояк пускає собі близько себе такого місця, звідки мав би найкраще поле обстрілу, яке дарало б йому найкраще закриття перед ворожим огнем та стеженням. На цю команду стрілецька ланка творить "розстрільну".

а/ Займання вогневих становищ.

168. Стрільці - скорострільчики в часі бою, використовуючи терен

займають становища свої так, щоб скоростріл мав добре поле обстрілу й закриття, а обслуга його могла справно обслуговувати, не творячи при тому великого скупчения, що впалало б відразу в око.

Розміщення поодиноких муніційних залежить від типу Скр. Воно мусить бути таке, щоб запевняло справну доставу для Скр амуніції, води, запасних частин, та уможливлювало працю націлювачеві при займанні, зміні, зиванні становищ та при усуванні затяж.

169. Стрільці розміщуються до вогневого бою, пристосовуючись до терену, менш-більш на однаковій висоті з заступником ройового та творять в той спосіб "розстрільну".

Проміжки між стрільцями мають коло 5 кроків, коли не наказано інакше. Для безпосереднього переходу з руху в бій дается команда! "На становища!" Тоді стрільці відразу творять розстрільну.

Коли в час наближення треба швидко відкрити вогонь, тоді стрільці можуть завчасу утворити розстрільну на наказ, команду чи знак. На пр. "Розстрільна!" чи "Проміжок три кроки - розстрільна!" чи "За твою горю - розстрільна!"
б/з бірки.

170. Збірку рою можна переводити на місці /подати фронт/ або в русі /подати напрям/.

На місце збірки сходяться стрільці найкоротшою дорогою. В русі збираються за своїм к-ром йдучи в іхньому напрямі /доосередньо/. Рідше на напрямний пункт.

Коли не наказано інакше, тоді шикуються в стрілецький ряд. Угрупування стрільців, як перед тим. Приладдя підіймається, зброю несуть так, як несуть проводирі.

Н а к а з и:

"Рій! Збірка!" або "Рій! Напрям стіг сіна! Збірка!"

ІУ. ВЕДЕНИЯ ВОГНЮ.

171. Головною вогневою зброєю є Лскр. Його велика вогнева сила та сконченість дозволяє щадити сили стрільців для іх головного завдання: близького бою та зломання останнього ворожого опору. Відкриття вогню наказує ройовий.

а/ В о г н е в і н а п а д и.

172. Ані скоростріл, ані стрільці не можуть вести довгих вогневих боїв. Вони повинні швидко й несподівано виринати, обстріляти сильно та успішно ціль коротким вогневим нападом і знову зникнути за закриттям. Зміцнивши закрите становище зони можуть вдруге повтаряти вогневий напад. Розпочаття вогню по можливості належить підготовити за закриттям. Не крутитися і не пересуватися без потреби перед ворожими очима!

Можна визначити кількість амуніції, яку вояки можуть вистріляти за один напад. Залишити запас муніції!

б/ Вибір цілі.

Суть скорострільного вогню полягає в якнайсильнішому засерджененні його на найбільш загрозливі та небезпечні цілі. Мірлом вактивності цілів становить бойове завдання, що його ті цілі унеможливлюють перевести. Для доцільного розподілу вогню конче потрібна співпраця з сусідами та вактими зброями піхоти.

178. Вояк поборює визначену ціль. Коли вона надто велика, то визначену частину, що лежить напроти нього. Коли ж вибір цілі йому залишений, тоді то наказану часть згл. ту частину, що лежить напроти його. Коли ж вибір цілі є йому залишений, тоді поборює в першу чергу найбільш загрозливі /що не дають ги виповнити завдання/. Тому всі вояки мусять знати бойове завдання.

в/ Наставлення мірника.

174. Для наставлення мірника треба знати віддаль до цілі. І може

а/ оцінити на око,

б/ змірити далеміром,

в/ запитати в частині-по вже встріялися,

г/ означити встріячним до цілі або помічної цілі.

Успішність і цільність можна ствердити по:

а/ поведінці противника,

б/ ударах стрілів об землю.

Цільність добра, коли частина стрілів впаде наперед, а більшість за ціллю.

Обслуга Скр й стрільці подають свої помічення щодо вогу ройовому.

175. Т оч к и на ц і л ю в а н и я .

Точки націлювання лишаються стрільцям. Практично при малих цілях ціляти під ціль, при великих - у ціль. При цілях, що порушуються вбік /вперед/ у відношенні до стрільця, треба врахувати швидкість порушення цілі та час льоту куді ~~н~~ дати певне випередження, тобто пересувати зброю постійно на певне випередження поперед цілі. Треба теж врахувати атмосферні впливи /вітер/.

г/ Стріляння через перерви й понад голови /крісом та Лскр/.

176. Можна стріляти, коли:

а/ віддалення стріляючого від перерви є менше від ії ширини,

б/ коли він лежить майже в ії середині,

в/ коли нема загрози для інших стрільців через відбиття стрілів від галузок, трави і т.д. Стріляння понад голови можливе тільки з горбків, коли ~~гласні~~ частини відповідно назъко в долині.

д/ Вогнева дисципліна.

177. - Шадити муніцію,

- стріляти тільки до цілі, яку видно та до якої добре націлено,

- використати терен для посилення дії зброї та закриття,

- належно оцінити віддалу, наставити мірник та віддати стріл,

- стежити за командиром та за ворогом,
- стріляти тільки за наказом.

н я т о к: Вояк стріляє без наказу, коли безпосередньо перед ним показується догідна чи загрозлива ситуація, а к-р не задорочив почати вогню підлеглим.

е/ Вогонь скоро стрільної ланки

171. Скорострільним вогнем керує за привтом робовим.

Наказ до вогневого нападу : /к-р показує націлювачеві ціль/.

"Напроти нас великий білий дим з ? коминами"/націлювач "з комина куриться дим"/.85 кресок /на великий палець/ "впрво ворожий скоростріл" /націлювач окреслює ціль іншим способом, на пр. "коло купи каміння"./

"Мірник 900!" /націлювач чи перший муніційний повторює та настагляє мірник/.

"П'ять коротких черг по 5 стрілів!" /націлювач приготовляє Скр до стрілу/.

"На становище! Вогонь вільний!" /нац. висуває швидко Скр на становище, відбезпечує та розпочинає вогонь/.

В часі, як к-р окреслює націлювачеві ціль, приготовляє перший муніційний, часто при допомозі другого скоростріла діє відкриття вогню, по можливості близько вогневого становища. Перший муніційний теж наставляє мірник.

172. В поході, також на виду у ворога, нема часу на довгі накази.

Тоді роєвий коротко наказує йому ціль та мірник.

Напр.:

"Бігом! На становище" або "На становище Бігом!"

Ворожий скоро стріл в корчах в ліво кріс!

Мірник 450 - вогонь вільний!

Під час несподіваної зустрічі з ворогом на найближчу від-
даль:

"Бігом на становище!

Вогонь вільний!"

180. Вогонь припиняється на "Припинити вогонь", після чого слідує "Крийся"! Перед звіненням становища і відходом з нього націлювач забезпечує Скр. Те саме робить націлювач самостійно, коли відстріляв відповідну кількість муніції.

е/ В о г о н ь с т р і л ь ц і в.

181. Ширина і глибина розвинення стрільців та ворожий вогонь звичайно не дозволяє ройовому керувати вогнем стрільців. Стрілти мусить вести вогонь самостійно, навіть коли ройовий хоче його скупчiti.

Заст. ройового наглядає за вогнем стрільців. Він намагається зосереджувати його на певні цілі, особливо коли треба застуpitи вогонь Скр. Участь у вогневім бою бере сам.

182. Рід відкриття вогню залежить від положення і твернен. Коли вогневий напад переводиться з закриття, тоді ройовий або його зас-
тупник перед розпочаттям вогню показує своїм стрільцям цілі обе-
режно та непомітно. Відтак подає мірник що його стрільці настав-

ляють у закритті. На наказ ройового "На становища ! Вогонь вільний!" висуваються стрільці на становища менш-більш на висоту края, відбезпечують кріси та розпочинають вогонь.

Відні та легкі до розпізнання цілі можна подати в закритті /пр. 2/.

Коли стрільці можуть непомітно зайняти о становища, тоді к найперше вводить іх непомітно на становища і аж тоді окреслює ціль. Відкриття вогню можна розпочати на знак чи свист /пр. 3/.

Приклади :

1/ /Ціль слабо видна/.

"250 м перед нами роздоріжжя, палець вправо ворожий Скр. корко подивитися перед закриттям мірник 250"-

"На становища ! Вогонь вільний !"

2/ /Ціль легка до розпізнання/.

"Вправо скіс перед лісом на горбі ворожа розстрільна! Мірник 350 !

/Кожний стрілець 5 стрілів/

На становища ! Вогонь вільний !

3/ /Становища так закриті, що стрільці можуть іх непомітно зайняти/.

На становища !

На право від стога ворожий скоростріл!

Мірник 400!

Вогонь на свисток !

3. В поспіху або несподіваній зустрічі з ворогом у відкритому теченні залишається вибір цілі та мірник стрільцям. Пасажі команда

"На становища! /Бігом/ Вогонь вільний!"
"Причинити вогонь" після чого "Крийся!"

Перед відходом із становища стрільці самостійно /криється/
коли відстріляли означену кількість стрілів.

184. Слови "Причинити вогонь!" і "Крийся!" повторюють усі стрільці
голосно, передаючи один одному.
Інші команди повторюють в разі потреби.

-----oooo§§§§0§§§§oooo-----

